

रिब्दीकोट गाउँपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड: २ रिब्दीकोट कार्तिक २६, २०७७ साल संख्या: ४

भाग - २

रिब्दीकोट गाउँपालिका

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा १०२ बमोजिम गाउँ सभाले बनाएको तल लेखिए बमोजिम स्मार्ट टोल विकास संस्था संचालन कार्यविधि सर्वसाधारणको जानकारीका लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

स्मार्ट टोल विकास संस्था संचालन कार्यविधि, २०७७

कार्यपालिकाबाट पारित मिति २०७७।०७।२६

प्रस्तावना :

सामुहिक प्रयासमा टोलको संस्थागत, सामाजिक तथा आर्थिक विकास, स्थानीय स्तरमा प्रविधिमैत्री टोल विकास गर्न गाउँपालिका बस्तीहरुमा निश्चित भौगोलिक क्षेत्रभित्र रहेका सबै घरधुरी सदस्य रहने गरी स्थानीय स्तरमा वडा समितिको मातहत तथा सहयोगीको रूपमा रहने गरी तिनै संस्थाहरुबाट सेवा सुविधाको पहुँच बढाउन बाञ्छनीय भएकाले, स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी रिब्दीकोट गाउँपालिकाले यो कार्यविधि बनाएको छ ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

- क. यो कार्यविधिको नाम “स्मार्ट टोल विकास संस्था संचालन कार्यविधि २०७७” रहेको छ ।
ख. यो कार्यविधि तुरुन्त लागु हुनेछ ।

२. परिभाषा :

विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा :

- क. ‘टोल विकास संस्था’ भन्नाले दफा ३ बमोजिम गठित समितिलाई सम्भन्नुपर्दछ ।
ख. ‘टोल विकास संस्था कार्यसमिति’ भन्नाले दफा ३ ‘क’ बमोजिम गठित समितिलाई सम्भन्नुपर्दछ ।
ग. ‘साधारण सभा’ भन्नाले टोल विकास संस्थाका प्रत्येक घरधुरीबाट प्रतिनिधित्व गर्ने साधारण सदस्य सहितको वार्षिक भेलालाई जनाउँदछ । सो शब्दले विशेष साधारण सभा र टोल भेला समेतलाई जनाउनेछ ।
घ. ‘सामुदायिक विकास अभियान’ भन्नाले परिश्रम, स्वयंसेवा, सहकार्य र इमान्दारीताका म’ल्य र मान्यतामा आधारित अभियान कार्यक्रम भन्ने बुझाउँछ ।
ङ. ‘पूर्ण सरसफाई उन्मुख अवस्था’ भन्नाले सफा र स्वच्छ, पूर्ण सरसफाई उन्मुख दुबै चरणका सूचकहरू पूरा गरेपछि सम्बन्धीत समितिबाट अनुमोदन एवं प्रमाणिकरण भएको अवस्थालाई जनाउँछ ।
च. ‘सामाजिक समावेशीकरण’ भन्नाले समुदायका सबै लिङ्ग, जात, वर्ग, धर्म व्यवसाय र सबै क्षेत्रका व्यक्तिको पहुँच रहेको अवस्था बुझाउँछ ।

२. उद्देश्य

टोल विकास संस्था गठन गर्नुका मुख्य उद्देश्यहरू निम्न अनुसार छन् ।

- क. टोलमा सूचना प्रविधिको प्रयोग बढाई स्मार्ट टोल

बनाउने ।

- ख. टोलबासीहरूमा उद्यमशिलताको विकास गराई टोल स्तरमा लघु उद्यमको सृजना, विकास र प्रवर्द्धन गर्ने ।
- ग. टोल बस्तीस्तरमा समानता, समताको भावना जागृत गराउने, आपसी सद्भाव, समझदारी, समन्वय र मेलमिलाप कायम गराउने ।
- घ. आर्थिक सामाजिक सवालमा सबै टोलबासीहरूको निर्णय प्रक्रियामा समान अवसर र अधिकार प्रदान गर्ने ।
- ङ. टोलको सामाजिक कार्यमा पारदर्शिता कायम गरी सुशासनलाई बढवा दिने ।
- च. बस्ती र टोल स्तरमा सबै संस्थाहरूको प्रवेशद्वारको रूपमा टोल विकास संस्थालाई विकास गर्दै विभिन्न निकायहरूबाट संचालन हुने विकास कार्यमा सहयोग गर्ने ।
- छ. टोल विकास संस्थाहरूले सहभागितात्मक योजना तर्जुमा, अनुगमन एवम् मूल्यांकन प्रक्रियामा सहयोग पुऱ्याउने ।
- ज. टोलका सदस्यहरूको गरीबीलाई नेपाल सरकारले तोकेको आधारमा वर्गिकरण गरी तिनीहरूको अभिलेख तयार गर्ने ।
- झ. टोलको समग्र विकास लगायत सामुदायिक विकास अभियानका कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि सक्रिय हुने ।
- ञ. वातावरण र सरसफाई, बालमैत्री गाउँरवडा घोषणा, प्राङ्गारिक खेती विस्तार, नश्ल सुधार, उद्यमशिलता विकासका अभियान संचालन गर्ने ।
- ट. टोल विकास संस्थामा रहेका सामुदायिक, सार्वजनिक स्थल, सम्पत्तिहरूको संरक्षण सम्बर्द्धन गर्ने ।

३. टोल विकास संस्थाको गठन

टोल विकास संस्थाको गठन देहाय बमोजिम हुनेछ:-

- क. गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका टोल तहमा रहेका घरपरिवारका सदस्यहरुबाट टोल विकास संस्थाको गठन गरिनेछ । सामान्यतया निश्चित भौगोलिक क्षेत्रको टोलमा न्युनतम २० घरधुरी नभए सम्म सो टोलमा टोल विकास संस्था गठन गर्न सकिने छैन तर कुनै निश्चित भौगोलिक क्षेत्रको टोलमा ५० भन्दा बढी घरधुरी भएको हकमा न्युनतम ५० घरधुरी कायम गरी बढी हुने न्युनतम घरधुरी संख्या (२०) लाई आधार मानेर मात्र अर्को टोलविकास संस्था गठन गर्न सकिनेछ । टोल विकास संस्था गठन गर्दा सकेसम्म टोलका सम्पूर्ण घरधुरीलाई एक घर एक सदस्यको रूपमा समेट्न पर्नेछ । सो सम्भव नभए कम्तीमा ८० प्रतिशत घरधुरी सहभागी गराई टोल विकास संस्था गठन गरिनेछ । महिला सहभागिता हुन सक्ने अवस्थामा टोल विकास संस्थामा सहभागी भएका मध्ये न्युनतम ३३ प्रतिशत महिला आवद्ध गराउनु पर्नेछ ।
- ख. पहिलो पटकका लागि टोल विकास संस्था गठन गर्दा समुदायको व्यापक भेलाबाट अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, कोषाध्यक्ष, सचिव र सदस्य गरी अधिकतम ११ सदस्यीय एक कार्य समिति गठन हुनेछ । उक्त कार्य समितिमा न्युनतम ३३ प्रतिशत महिलाको प्रतिनिधित्व गराउनु पर्नेछ । समितिमा यथासंभव सबै वर्ग र समुदायको सामाजिक समावेशीकरण हुने गरी प्रतिनिधित्व गराउनु पर्नेछ ।
- ग. कार्य समितिका सदस्य बाहेक सम्बन्धीत टोलका टोल विकास संस्थामा आवद्ध भएको सबै घरधुरी संस्थाका साधारण सदस्य हुनेछन् ।
- घ. टोल विकास कार्य समितिको पदावधि २ वर्षको हुनेछ । साधारण सभाको सर्वसम्मत वा सो नभएमा बहुमतबाट

नेतृत्व परिवर्तन हुनेछ। एक पटक अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्ष भएको व्यक्ति पुनः सोही पदमा २ वर्षको अवधि व्यतित नभई निर्वाचित हुने छैन। कार्यसमितिमा अध्यक्ष, सचिव र कोषाध्यक्ष मध्ये कुनै एक जना अनिवार्य रूपमा महिला हुनु पर्नेछ।

- ड. निवर्तमान अध्यक्षको संयोजकत्वमा ३ सदस्यीय सल्लाहकार समितिको गठन गरिनेछ। सल्लाहकार समितिको संयोजक टोल विकास कार्य समितिको बैठकमा आमन्त्रित सदस्यको रूपमा सहभागी हुनेछ।
- च. टोल विकास संस्थाको व्यवस्थापन ढाँचालाई स्पष्ट पार्ने (अनुसूची १) मा उल्लेखित नमुना विधानका आधारमा टोल विकास संस्थाको विधान तयार गर्नु पर्नेछ।

४. दर्ता र सुचीकृत

टोल विकास संस्थाको दर्तारसुचीकृत देहाय बमोजिम हुनेछ:-

- क. टोल विकास संस्थाको बैठकमा सर्वसम्मत निर्णय गराई वडा समितिको सिफारिशमा गाउँपालिकाले दर्ता र सुचीकृत गर्नेछ। टोल विकास संस्थालाई गाउँपालिकामा दर्ता सुचीकृत गर्दा पेश गर्ने निवेदनको नमुना (अनुसूची २) मा उल्लेख गरिएको छ। टोल विकास संस्थाबाट निर्णय गरी दर्ताका लागि निवेदन पेश गरेमा गाउँपालिकाले (अनुसूची ३) बमोजिमको टोल विकास संस्था दर्ता प्रमाणपत्र प्रदान गर्नेछ।
- ख. टोल विकास संस्थाले यस कार्यविधि बमोजिमका उद्देश्य विपरित कुनै काम गरेमा वा प्रचलित कानूनले गर्न नपाउने कार्य गरेमा वडा समितिको सिफारिशमा गाउँपालिकाले टोल विकास संस्थाको दर्ता खारेज गर्न पर्नेछ। दर्ता खारेज भएको ३० दिन भित्र गाउँपालिकाले

सो स्थानमा नयाँ टोल विकास संस्था गठन गर्नुपर्नेछ ।

५. टोल विकास संस्थाको काम, कर्तव्य र अधिकार
टोल विकास संस्थाले आफ्नो टोल क्षेत्रको समग्र विकास र सदस्यहरुको हितका लागि देहायका कार्यहरु गर्नेछन्:-
- क. टोलमा सूचना प्रविधिको अधिकतम प्रयाग गर्ने ।
ख. टोलमा धनी गरीबको भावना हटाई सबै सदस्यहरुको निर्णय प्रक्रिया र श्रोतमा समान अधिकार प्रदान गर्ने ।
ग. विभिन्न सरकारी एवं गैर सरकारी निकायसँग सुमधुर सम्बन्ध स्थापित गरी टोलको विकासको लागि सहजिकरण गर्ने ।
घ. टोलमा उद्यम विकाससँग सम्बन्धीत योजनाहरु संचालन गर्न आवश्यक सहजिकरण गर्ने ।
ङ. टोलको विकासका लागि विभिन्न श्रोतबाट प्राप्त श्रोतको उच्चतम सदुपयोग गर्ने ।
च. पूर्ण सरसफाई उन्मुख अवस्था, एच.आई.भि/एड्स, अन्धविश्वास, बालविवाह, बहुविवाह जस्ता सामाजिक समस्याको पहिचान गरी सुधारका कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।
छ. टोलको आर्थिक तथा सामाजिक तथ्यांक अध्यावधिक गर्न सूचना अभिलेख गर्ने ।
ज. सहभागितात्मक योजना तर्जुमा गर्दा प्राथमिकताको आधारमा आयोजनाहरुको पहिचान गरी वडामा सिफारिश गर्ने ।
झ. टोलमा विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी संस्था मार्फत हुने कार्यक्रमहरु टोल विकास संस्था मार्फत संचालन हुने वातावरण सृजना गर्ने ।
ञ. आफ्नो वडा तथा टोललाई सामुदायिक विकास अभियानसँग सम्बन्धीत स्वास्थ्य तथा वातावरणमैत्री,

बालमैत्री, प्राङ्गारिक खेती विस्तार, नश्ल सुधार, उद्यमशिलता बनाउने कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।

- ट. टोलमा भवन निर्माण मापदण्ड, सामाजिक सुरक्षा भत्ता आदि सामाजिक सरोकारका विषयमा चेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
- ठ. टोलमा रहेका सार्वजनिक, ऐलानी जग्गाको संरक्षणमा गाउँपालिकालाई सहयोग गर्ने ।
- ड. गाउँपालिकाको राजश्व परिचालनका लागि सहयोग प्रदान गर्ने ।
- ढ. संस्थामा प्राप्त रकमको संस्थाको नीति बमोजिम रकम खर्च गर्ने, लेखा राख्ने र लेखा परिक्षण गराउने ।
- ण. गाउँपालिकासँग भएको साभेदारी अनुसार अन्य कार्य गर्ने ।

६. टोल विकास कार्य समितिको बैठक

टोल विकास कार्य समितिको बैठक व्यवस्थापन देहाय बमोजिम हुनेछ:-

- क. टोल विकास संस्थाका सदस्यहरुको हित एवं समन्वयका लागि टोल विकास संस्थाको कार्य समितिको बैठक महिनामा कम्तीमा १ पटकमा नघट्ने गरी बस्नेछ ।
- ख. समितिको बैठकमा आवश्यकता अनुसार सरोकारवालाई आमन्त्रित गर्न सकिनेछ ।
- ग. सचिवले संस्थाको बैठकको निर्णयहरु बैठक पुस्तिकामा लेखी प्रमाणित गराउनु पर्नेछ ।
- घ. टोल भेला वा साधारण सभा वा विशेष साधारण सभा संचालन गर्दा तत्काल कायम रहेको सम्पूर्ण सदस्य संख्याको कम्तीमा दुई तिहाई उपस्थितीमा प्रमाणित भएको हुनु पर्नेछ ।

७. आर्थिक व्यवस्थापन

संस्थाको आम्दानी, खर्च, नाफा, लेखा, लेखा परीक्षण लगायत आर्थिक व्यवस्थापन देहाय बमोजिम हुनेछः-

१. टोल विकास संस्थाको आम्दानी

क. विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी निकायहरु, विभिन्न सामुदायिक संस्था तथा व्यक्तिहरुबाट प्राप्त हुने सहायता र अनुदान ।

ख. टोल विकास संस्थाले आयमूलक कार्यहरु संचालन गरी प्राप्त हुने आम्दानी ।

ग. टोल विकास संस्थाको नाफाबाट प्राप्त समितिको निर्णयानुसार प्राप्त हुने रकम ।

घ. संस्थाले अन्य श्रोतबाट जम्मा गरेको रकम ।

२. खर्च प्रणाली

क. संस्थाको विकास निर्माणको लागि टोल विकास कोषको रकम संस्थाको निर्णय अनुसार खर्च हुनेछ ।

ख. संस्थाको संचालन, व्यवस्थापन र लेखा परीक्षणका लागि गर्नुपर्ने खर्चहरु टोल विकास संस्थाको नीति अनुसार खर्च हुनेछ ।

३. नाफा

क. टोल विकास संस्थाले आर्जन गरेको आम्दानीबाट खर्च कटाई बाँकी रहेको रकम संस्थाको नाफा मानिनेछ ।

ख. नाफाको कम्तीमा २ प्रतिशत रकम टोलको पूर्वाधार र सामाजिक क्षेत्रको विकासका लागि खर्च गर्नुपर्नेछ ।

४. लेखा व्यवस्थापन

संस्थाको लेखा व्यवस्थापन देहाय बमोजिम हुनेछः-

क. कोषाध्यक्षले सबै प्रकारको नगदी तथा जिन्सी आम्दानी, सम्पूर्ण विकास खर्चको विवरण संस्थाको संचालन तथा

व्यवस्थापनमा भएको प्रशासनिक खर्चहरूको स्पष्ट लेखा राख्नुपर्नेछ ।

- ख. कोषाध्यक्षले राखेको आम्दानी खर्चको हिसाब टोल विकास संस्थाको बैठकमा पेश गर्नुपर्नेछ ।
- ग. लेखा परीक्षण गराउनु अघि अनिवार्य सामाजिक परिक्षण गराउनु पर्नेछ ।

५. लेखा परीक्षण

संस्थाको लेखा परीक्षण देहाय बमोजिम हुनेछ:-

- क. संस्थाले नियुक्त गरेको लेखा परीक्षकबाट लेखा परीक्षण गराउनु पर्नेछ ।
- ख. संस्थाले आफ्नो वार्षिक लेखा परीक्षणको प्रतिवेदन गाउँपालिकामा समेत पेश गर्नुपर्नेछ ।

८. पुरस्कार, सम्मान र कदर

टोल विकास संस्थाका व्यक्ति वा संस्था आदिलाई समुदायको विकासमा उत्कृष्ट कार्य गर्नेलाई वडा समिति गाउँपालिकाले सम्मान एवं पुरस्कृत गर्न सकिनेछ ।

९. अनुगमन तथा मूल्यांकन

- क. वडा समितिले आफ्नो क्षेत्र भित्रका टोल विकास संस्थाको नियमित रूपमा अनुगमन गरी प्राप्त कमी कमजोरीहरूको सुधारका लागि सुझावहरू दिन सक्नेछ ।
- ख. गाउँपालिकाले समग्र गाउँक्षेत्रको टोल विकास संस्थाहरूको आवश्यकता अनुसार अनुगमन गर्नुका साथै वडा समिति वा टोल विकास संस्थाहरूलाई पृष्ठपोषण गर्न सक्नेछ ।

१०. संशोधन :

यस कार्यविधिलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न आवश्यकता अनुसार गाउँकार्यपालिकाले संशोधन वा खारेज गर्न सक्नेछ ।

११. बचाउ तथा खारेजी :

यस कार्यविधिमा व्यवस्था भएका कुराहरु, स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ सँग बाझिएको हदसम्म स्वतः अमान्य हुनेछ ।

अनुसूची १

स्मार्ट टोल विकाससंस्थाको विधानको नमूना

प्रस्तावना :

स्थानीय रूपमा उपलब्ध श्रम, सीप र साधन तथा अवसरहरूलाई अधिकतम परिचालन गर्दै गाउँपालिकाको सामाजिक तथा आर्थिक व्यवस्थालाई एक अर्काको परिपुरकको रूपमा विकसित गरी गरीबी न्युनिकरणका प्रयासमा ठोस योगदान, सहभागितामूलक योजना तर्जुमा गर्ने तथा आफ्नो टोलको समग्र विकास गर्न वातावरण सिर्जना गर्न यो स्मार्ट टोल विकास संस्थाको स्थापना गरी संचालन गर्न वाञ्छनिय भएकोले यो विधान बनाइएको छ ।

१. प्रारम्भिक :

संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

- क. यो विधान स्मार्ट टोल विकास संस्थाको विधान हुनेछ ।
- ख. यो संस्थाको नाम स्मार्ट टोल विकास संस्था हुनेछ ।
- ग. यो विधान स्मार्ट टोल विकास संस्थाको साधारण सभाबाट स्वीकृत भएको मिति देखि लागु हुनेछ ।
- घ. यस संस्थाको कार्यालयमा हुनेछ ।
- ङ. यस संस्थाको सिमाना देहाय बमोजिम हुनेछ :

पूर्वपश्चिम.....

उत्तर.....दक्षिण

२. परिभाषा:

विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस विधानमा:(

१. “संस्था” भन्नाले स्मार्ट टोल विकास संस्थालाई सम्भन्तुपर्दछ ।
२. “विधान” भन्नाले टोल विकास संस्थाको विधानलाई सम्भन्तुपर्दछ ।
३. “साधारण सभा” भन्नाले संस्थाको साधारण सदस्यको

भेलालाई सम्भन्नुपर्दछ ।

४. “समिति” भन्नाले टोल विकास संस्थाको कार्यसमिति सम्भन्नुपर्दछ ।
५. “बैठक” भन्नाले संस्थाको संयुक्त वा छुट्टाछुट्टै बैठक सम्भन्नुपर्दछ ।
६. “पदाधिकारी” भन्नाले कार्यसमितिका अध्यक्ष, कोषाध्यक्ष, सचिव र सदस्यलाई सम्भन्नुपर्दछ ।

३. संगठित संस्था हुने : -

- क. संस्थाको आफ्नै छुट्टै छाप हुनेछ । साथै संस्थाले व्यक्ति सरह आफ्नो नामबाट कार्य गर्न सक्नेछ ।
- ख. संस्थाले चल अचल सम्पत्ति प्राप्त गर्न, उपभोग गर्न सक्नेछ । तर संस्थाले आफ्नो अचल सम्पत्ति विक्री गर्न भने पाउने छैन । संस्थाको विघटन भए सो संस्थाको सम्पूर्ण चल अचल सम्पत्ति गाउँपालिकामा हस्तान्तरण हुनेछ ।

४. संस्थाको उद्देश्यहरु

संस्थाको संस्थागत सामाजिक तथा आर्थिक विकासका लागि देहाय बमोजिमको उद्देश्य हुनेछ:

- क. टोललाई सूचना प्रविधिमैत्री बनाई स्मार्ट टोलको रूपमा विकास गर्ने
- ख. टोलस्तरमा सक्षम र दिगो स्वायत्त संस्थाको विकास गर्ने
- ग. टोलका व्यक्तिहरुको आयमा बृद्धि गर्ने कार्यक्रम संचालन गरी गरीबी न्युनिकरणमा मद्दत पुऱ्याउने ।
- घ. स्थानीय स्तरको विकास प्रक्रियालाई दिगो र आत्मनिर्भर बनाउन स्थानीय स्तरको समुदायको व्यक्तिहरुको क्षमता विकास कार्यक्रम कार्यान्वयनमा टेवा पुऱ्याउने ।
- ङ. संस्थाहरुको सहभागितात्मक योजना तर्जुमा, अनुगमन

तथा मूल्यांकन प्रक्रियामा सक्रिय सहभागिता बनाउने ।

५.

टोल विकास कार्य समितिको गठन :

टोल विकास कार्य समितिको गठन देहाय बमोजिम हुनेछ:

क. गाउँपालिकाको निश्चित भौगोलिक क्षेत्रभित्रका टोल तहमा रहेका घरपरिवारका सदस्यहरुबाट टोल विकास संस्थाको गठन गरिनेछ ।

ख पहिलो पटकका लागि टोल विकास संस्थाको व्यापक भेलाबाट अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, कोषाध्यक्ष, सचिव र आवश्यकता अनुसारको सदस्यहरु रहेको एक टोल विकास कार्य समिति गठन हुनेछ । दोश्रो पटकको हकमा यस्तो कार्य समिति साधारण सभाको सर्वसम्मत वा सो नभएमा बहुमतबाट पुर्नगठन हुनेछ । टोल विकास कार्यसमितिको अवधि २ वर्षको हुनेछ । एक पटक अध्यक्ष, उपाध्यक्ष र सचिव भएको व्यक्ति पुनः सोही पदमा लगतै २ वर्षको अवधि व्यतित नभई निर्वाचित हुने छैन । कार्यसमिति कम्तीमा ३३ प्रतिशत सदस्यहरु र अध्यक्ष, सचिव तथा कोषाध्यक्ष मध्ये एक जना अनिवार्य रुपमा महिला हुनुपर्नेछ ।

ग. टोल विकास संस्थाको गठन गर्दा सकेसम्म टोलका सम्पूर्ण घरधुरीलाई समेटनुपर्दछ । यदि सो सम्भव नभए कम्तीमा ८० प्रतिशत घरधुरी सहभागी गराई टोल विकास संस्था गठन गरिनेछ । टोल विकास संस्थामा सहभागी भएका सदस्यहरुमध्ये कम्तीमा ३३ प्रतिशत महिला आवद्ध गराउनु पर्नेछ ।

६.

संस्थाको कार्यहरु :

टोल विकास संस्थाको कार्यहरु देहाय बमोजिम हुनेछन् :

१. सूचना प्रविधिको प्रयोग गरी टोललाई स्मार्ट टोल

- बनाउने ।
२. प्रत्येक टोल स्तरमा सम्भव भए सम्म सबै घर परिवार सहभागी भएको टोल विकास संस्था गठन गर्ने ।
 ३. संस्थाको सदस्यहरुलाई उद्यमशिलता तर्फ अग्रसर गराउन आवश्यक पहल गर्ने सोही बमोजिको कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।
 ४. टोलमा आइपरेको समस्याहरु समाधान गर्न एक अर्कामा भाइचारा सम्बन्ध कायम गरी सभ्य समाजको सृजना गर्ने ।
 ५. उपलब्ध श्रोतको समुचित परिचालन गर्दै टोलको समग्र विकासका लागि टोल विकास योजना बनाउने ।
 ६. एच.आई.भि/एड्स, अशिक्षा, अन्धविश्वास, छाउपडी प्रथा, बाल विवाह, बहु विवाह जस्ता सामाजिक समस्याका बारेमा सम्पूर्ण टोल विकास संस्थाको सदस्यहरुको चेतना अभिवृद्धि गर्ने ।
 ७. आफ्नो टोल तथा सार्वजनिक संस्थामा वृक्षारोपण गर्ने ।
 ८. आफ्नो वडा तथा टोललाई वातावरणमैत्री बनाउने विविध कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने ।
 ९. टोलमा बसोबास गर्ने बासिन्दा बिचमा भवन निर्माण मापदण्ड, सामाजिक सुरक्षा भत्ता लगायतका सामाजिक सरोकारका विषयहरुमा विभिन्न चेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
 १०. वातावरणमैत्री स्थानीय शासनका सूचकहरुको टोलमा कार्यान्वयन गर्ने र गाउँपालिकालाई सूचक कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्ने ।
 ११. आफ्नो टोल बस्तीलाई नमुना बस्तीको रुपमा विकास गर्न सहयोग गर्ने ।
 १२. आफ्नो क्षेत्रमा भवन संहिता तथा मापदण्डको कार्यान्वयनमा सहयोग गर्ने ।

१३. पूर्ण साक्षर, पूर्ण खोप, पूर्ण घटना दर्तामा गाउँपालिकालाई सहयोग गर्ने ।
१४. टोलमा रहेको सार्वजनिक, पर्ति एलानी आदि जग्गाको संरक्षणमा गाउँपालिकालाई सहयोग गर्ने ।
१५. सस्थाको अध्यक्ष, कोषाध्यक्ष र सचिवको चयन सर्वसम्मतिमा वा सो नभएमा बहुमतमा गर्ने ।
१६. गाउँपालिकाको राजश्व परिचालनमा सहयोग गर्ने ।
१७. गाउँपालिकासँग भएको समझदारी अनुसारको अन्य कार्यहरु गर्ने ।

७. सदस्यता

संस्थाको सदस्यता देहाय बमोजिम हुनेछ:-

- क. यस विधानको उद्देश्य बमोजिम संस्थाप्रति श्रद्धा र निष्ठा राखी विधानलाई स्वीकार गर्ने स्थानीय टोलवासी यस संस्थाको सदस्य हुनेछ ।
- ख. सदस्य बन्नु इच्छुक नयाँ टालवासीलाई संस्थाले तोके बमोजिम संस्थामा दरखास्त दिएमा सदस्यता प्रदान गरिनेछ ।

८. सदस्यता नरहने : देहाय अवस्थामा सदस्य रहने छैन:

- क. सदस्यको मृत्यू भएमा ।
- ख. सदस्यल दिएको सदस्यता परित्यागको लिखित निवेदन संस्थाले स्वीकृत गरेमा । तर संस्थाको निर्णय उपर चित्त नबुझेमा साधारण सभामा पेश गर्ने र साधारण सभाको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।
- ग. सदस्यता शुल्क नतिरेको वा संस्थाको निर्णय पालना नगरेमा संस्थाले निर्णय गरी सम्पूर्ण सदस्यलाई जानकारी गराएमा ।
- घ. संस्थालाई हानी नोक्सानी हुने कार्य गरेमा वा नैतिक

पतन, आर्थिक अनियमितता वा भ्रष्टाचार गरेको अभियोग प्रमाणित भई सजाय पाएको कारण देखाई संस्थाले सदस्यबाट हटाउने निर्णय गरेमा ।

तर सम्बन्धीत सदस्यलाई सफाई दिने अवसरबाट बञ्चित गरिने छैन । यस सम्बन्धी अन्तिम निर्णय गर्ने अधिकार साधारण सभाको हुनेछ ।

ड. नेपालको प्रचलित कानूनको निषेध गरेको कार्य गरेमा ।

९. संस्था गठन एवं कार्य संचालन गर्ने विधि :

संस्थाको गठन एवं कार्य संचालन विधि देहाय बमोजिम हुनेछ:

क. निश्चित भौगोलिक क्षेत्रका व्यक्तिहरुको सर्वसम्मत निर्णयबाट टोलको क्षेत्र निक्क्याँल गरेपछि त्यस टोल भित्र बसोबास गर्ने अधिकांश घरधुरीहरुको उपस्थितिमा संस्था गठन गरिनेछ ।

ख. टोल विकास संस्था गठन गर्दा उपस्थित भएको व्यक्तिहरुले गरेको सर्वसम्मत निर्णयको आधारमा एक जना अध्यक्ष, कोषाध्यक्ष र सचिव र अन्य घरधुरीहरु सदस्य हुनेछन् ।

ग. संस्थामा कम्तीमा ३३ प्रतिशत महिला सदस्य हुनेछन् । अध्यक्ष, कोषाध्यक्ष र सचिव मध्ये कम्तीमा १ जना महिला हुनेछ ।

१०. संस्थाको पदाधिकारीको काम, कर्तव्य र अधिकार:

संस्थाको पदाधिकारीको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछन् ।

क. अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार :

- संस्थाको नियमित बैठक बोलाउने ।

- बैठकको अध्यक्षता गरी बैठक संचालन गर्ने ।

- बैठकमा अनुशासनको पालना गर्न लगाउने र छलफलका विषयहरु टिपोट गर्ने तथा गर्न लगाउने ।
 - छलफल हुँदा सबैको विचार संकलन गर्ने र सर्वसम्मत निर्णय गर्न पहल गर्ने ।
 - निर्णयहरु लागु गर्ने र गर्न लगाउने ।
 - सचिव र कोषाध्यक्षलाई आवश्यक अनुसार सहयोग पुऱ्याउने ।
 - संस्थाले आर्जनरप्राप्त गरेको नगद वा जिन्सी सामानहरुको सुरक्षाको प्रबन्ध मिलाउने ।
 - आवश्यक कार्यमा संस्थाको प्रतिनिधित्व गर्ने वा गराउने ।
 - विशेष बैठकहरुको आवश्यकता परेमा सबै सदस्यहरुको सहमतिमा बैठक बोलाउने ।
- ख. संस्थाको सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार
- अध्यक्षको आदेश अनुसार बैठक बोलाउने ।
 - अध्यक्षको अनुपस्थितिमा बैठकका अध्यक्षता गर्ने ।
 - एक तिहाई सदस्यहरुले विशेष बैठकका लागि लिखित माग गरेमा विशेष बैठक बोलाउने ।
 - बैठक पुस्तिकामा उपस्थिति गराउने ।
 - छलफलको प्रस्तावहरु संकलन गरी बैठकमा पेश गर्ने र बैठकको निर्णय प्रमाणित गराउने ।
 - संस्थाको क्रियाकलापका बारेमा सदस्यलाई जानकारी गराउने ।
 - तोकिएको अन्य कार्य गर्ने ।
- ग. संस्थाको कोषाध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार
- संस्थाले गरेको आर्थिक कारोबारको लेखा परिक्षण गराउने ।

- बैका संयुक्त रुपमा खाता संचालन गर्ने ।
 - अन्य सदस्यहरूसँग समन्वय राखी सहयोग लिने दिने ।
 - संस्थाको नगद र जिन्सी सामानको जिम्मा लिई सुरक्षण गर्ने ।
- घ. संस्थाको सदस्यहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार
- गाउँपालिकासँग भएको साभेदारी पत्रमा उल्लेखित शर्त अनुसार गर्नुपर्ने कामहरू गर्ने ।
 - संस्थाको हिसाब किताब चेक गर्ने ।
 - संस्थाका पदाधिकारीहरूले गरेका कामको मूल्यांकन नियमित रुपमा गर्ने ।
 - संस्था संचालनको लागि आवश्यकता अनुसार नीति बनाउन सहयोग गर्ने ।
 - बैठकमा उपस्थित भई प्रत्येक छलफलमा भाग लिने ।
११. साधारण सभाको गठन र कार्य प्रणाली
- साधारण सभाको गठन र कार्य प्रणाली देहाय बमोजिम हुनेछः
- संस्थाको सम्पूर्ण सदस्यहरू रहेको एक साधारण सभा हुनेछ ।
 - संस्थाको साधारण सभाको अध्यक्षता संस्थाको अध्यक्षले गर्नेछ । निजको अनुपस्थितिमा निजको सचिव र निजको पनि अनुपस्थितिमा संस्थाको जेष्ठ सदस्यले गर्नेछ ।
 - साधारणसभा संस्थाको सर्वोच्च निकाय हुनेछ ।
१२. साधारण सभाको काम, कर्तव्य र अधिकार
- साधारण सभाको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ ।
- संस्थाको साधारण सभाको सल्लाह प्राप्त गर्न उचित

देखि पेश भएका विषयमा सल्लाह दिने ।

- लेखापरिक्षक नियुक्त गर्ने ।
- संस्थाको लेखा परीक्षकको प्रतिवेदन पारित गर्ने ।
- कार्यसमितिलाई अधिकार प्रत्यायोजन गर्ने ।
- कार्य समिति सम्बन्धमा भएका उजुरी पुनरावेदन सुन्ने र निर्णय दिने ।
- संस्थाको विधान संशोधन गर्ने ।
- आवश्यकता अनुसार सल्लाहको मनोनयन गर्ने ।
- संस्थाको वार्षिक कार्ययोजना स्वीकृत गर्ने ।

१३. आर्थिक व्यवस्था :

१. संस्थाको देहाय बमोजिम आर्थिक श्रोत हुनेछ,
 - क. सदस्यताबाट प्राप्त शुल्क
 - ख. सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाबाट प्राप्त हुने अनुदान,
 - ग. संस्थाको क्रियाकलापको सिलसिलामा प्राप्त हुने आय वा पुरस्कार,
 - घ. अन्य आम्दानी,
२. प्रत्येक असार मसान्तमा लेखा तयार गरी परीक्षण पश्चात् विवरण साधारण सभामा प्रस्तुत गर्ने जिम्मेवारी संस्थाको हुनेछ,
३. संस्थाको नाममा प्राप्त वा खरिद चल अचल सम्पत्तिको परिचालन र प्रयोग तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१४. कार्यसमिति तथा पदाधिकारीको राजीनामा

१. समितिका सदस्यहरूले आफ्नो पदबाट राजीनामा दिन चाहेमा अध्यक्ष समक्ष दिन सक्नेछ ।
२. अध्यक्षले आफ्नो राजीनामा सचिव मार्फत संस्थाको बैठकमा पेश गर्नु पर्नेछ र सो उपर संस्थाले निर्णय गरे

बमोजिम हुनेछ ।

१५. कार्य समितिलाई अविश्वासको प्रस्ताव कार्यसमितिका अध्यक्ष एवं पदाधिकारीहरु उपर अविश्वास लागेमा यथोचित कारण देखाई संस्थाका ६० प्रतिशत सदस्यहरुले विशेष साधारण सभा राखी अविश्वासको प्रस्ताव पेश गर्न सक्नेछ । अविश्वासको प्रस्ताव उपर छलफल गरी हुने निर्णयमा बहुमतलाई भन्दा सर्वसहमतलाई बढी जोड दिइनेछ ।
१६. विविध
१. विधान संशोधन गर्नुपर्ने भएमा कार्यसमितिले स्वीकृत गरेपछि साधारण सभामा पेश गरिनेछ । साधारण सभामा उपस्थित सदस्यहरुको दुई तिहाई बहुमतले विधान संशोधन हुनेछ ।
 २. प्रचलित ऐन, नियमहरुसँग बाझिएका बुँदाहरु हद सम्म स्वतः खारेज हुनेछ ।

अनुसूची- २

स्मार्ट टोल विकास संस्था दर्ता गर्ने निवेदनको नमूना
मिति

श्रीमान प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत ज्यू,
रिब्दीकोट गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
खस्यौली पाल्पा

विषय : टोल विकास संस्था दर्ता गर्ने सम्बन्धमा ।

उपरोक्त सम्बन्धमा यस गाउँपालिकाबाट संचालित वडा नं.
.....कोटोलमा गठन गरिएको स्मार्ट टोल विकास
संस्थालाई गाउँपालिकाको कार्यालयमा दर्ता सुचिकृत गरी दिनु हुन अनुरोध
गर्दछु । यस स्मार्ट टोल विकास संस्थाको क्षेत्र निम्न उल्लेखित चार किल्ला
भिन्न समिति रहनेछछ ।

पूर्व सिमाना
पश्चिम सिमाना :
उत्तर सिमाना :
दक्षिण सिमाना :

निवेदक

अध्यक्षको नाम
टोल विकास संस्थाको नाम :
ठेगाना :

अनुसूची-३

टोल विकास संस्थालाई दिने प्रमाण पत्रको नमूना

रिब्दीकोट गाउँपालिका
रिब्दीकोट गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
लुम्बिनी प्रदेश, नेपाल
खस्यौली पाल्पा

प्रमाण-पत्र

रिब्दीकोट गाउँपालिका वडा नं.स्थित
.....मा गठन भएको स्मार्ट टोल विकास संस्थालाई यस
कार्यालयमा मितिमा दर्ता गरी यो प्रमाण पत्र प्रदान गरिएको
छ। यस गाउँपालिकाको आर्थिक, सामाजिक, भौतिक पूर्वाधार, सूचना
प्रविधि लगायतका क्षेत्रमा यस टोल विकास संस्थाको सहभागीताको
अपेक्षाका साथै उत्तरोत्तर प्रगतिको शुभकामना व्यक्त गर्दछु।

.....
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

आज्ञाले
प्रेमचन्द्र अर्याल
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत